
REVISIÓ DEL REALISME

Han passat els anys en què el sociocodi literari del realisme –per alguns “realisme històric”, per a d’altres “realisme social”– fou l’hegemònic en les nostres lletres. Han passat els anys –dèiem–i convé visitar, de nou, aquell període, amb autors i amb obres, en un viatge que arribe, també, a la geografia més recòndita, conformada pels cellers d’idees, de filosofies, de concepcions, d’experiències històriques, de formulacions de saber.

A diferència d’altres corrents estètics, el realisme ha sofert un destacat silenci que esdevé, a hores d’ara, incomprensible. Si d’alguna manera, el silenci es justificava durant la dècada posterior (els setanta) i, fins i tot, la següent, a quasi trenta o trentacinc anys, però, del final del període, seguim sense haver trencat aquesta mena de pacte (o conjur o tabú). És cert que encara viuen bona part dels protagonistes del moviment: des dels teòrics (J. M. Castellet i J. Molas) al gruix de poetes (amb excepcions importants, V. A. Estellés, J. M. Llompart) que segueixen aquella línia d’actuació literària. Però, la distància, el temps que hi ha entre l’època i ara és un període suficientment gran per a establir una revisió sense un pes excessiu de pressions implicatives.

Hauríem de dir que la del realisme ha estat una literatura vista amb prejudicis, amb equívocs, fins i tot amb mala intenció. Ara, potser es donen les condicions necessàries per encetar una revisió sense gaires mediatitzacions deformadores. El que es tracta, amb tot, és de mostrar una visió, en la mesura del possible, nova. És a dir, subratllar alguns aspectes, autors o obres; realitzar valoracions diferents (amb els matisos que calga), ponderar les qüestions reivindicatives, condemnar els equívocs, etc. Com veiem, un programa extens i laboriós. En definitiva, és el que comporta tota revisió crítica.

L’operació no és gens simple, perquè a diferència d’altres períodes o en altres moviments literaris, el del realisme tingué implicacions complexes: dictadura franquista, efectes dels esdeveniments bèl·lics (ibèrics i europeus), propostes filosòfiques, ideològiques (polítiques que aquí a l’Estat Espanyol eren mal conegudes), necessitat de renovació estètica; cal comptar-hi amb les dificultats d’expressió a causa de la censura, les dificultats de difusió de la literatura catalana atesa la seua semiclandestinitat, etc. Tot plegat foren uns moments molt especials, amb encerts i desencerts, amb urgències que passat el temps resten buides o bé, contràriament, assoleixen un valor destacat. En bona mesura, tot açò és el que hem de començar a dilucidar.

Aquest número de *Caplletra* pretén ser una primera passa en la revisió del període literari del realisme. Convoca textos sobre les qüestions teòriques i pretén realitzar un recorregut pels diversos gèneres: la poesia, la narrativa i el teatre. La poesia ha estat aquella que ha rebut més atenció crítica a causa del pes essencial que exercí durant

aquella època. Una atenció que trobem, així mateix, en els manifestos teòrics. Esperem que aquesta primera revisió n'estimule d'altres, amb l'objectiu de convertir el període en una geografia ben delimitada i, sobretot, la producció "realista" en una més de la nostra literatura.

ENRIC BALAGUER
FERRAN CARBÓ